

N:o 3.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om ändrad lydelse af § 38 i nådiga förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895; gifven Stockholms slott den 8 december 1899.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att besluta, att § 38 i nådiga förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 38.

1. Den, som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i § 2 sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin, eller, mot föreskriften i § 4 mom. 1, tillhandagår med anskaffande af bränvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor och andra gången från 60 till och med 120 kronor. Den, som tredje gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till böter från 120 till och med 600 kronor eller till fängelse i högst ett år. Bedrifves olofflig minuthandel eller utskänkning yrkesmessigt, må, der till böter dömes, straffet ökas med böter från och med 60 till och med 600 kronor.

2. Dessutom vare det i försäljningsrummet befintliga eller eljest uppenbarligen för försäljning afsedda bränvin till och med 150 liter

och, då till ansvar för yrkesmessigt bedrifven oloffig minuthandel eller utskänkning dömes, till och med 300 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjenliga äro, underkastade beslag och förbrutna.

3. Förbrytaren varde derjemte — — — — —
— — — — — för minuthandeln.

4. Har förbrytelse — — — — —
— — — 30 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Hans Wachtmeister.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 december
1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet grefve Wachtmeister
anförde i underdånighet:

Gällande bestämmelser om ansvar för oloflig försäljning af sprit-
drycker återfinnas i §§ 38 och 46 af nådiga förordningen angående
vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade
spirituösa drycker den 24 maj 1895. Dessa §§ hafva följande lydelse:

§ 38.

1. Den, som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar
bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet,
eller som, på sätt i § 2 sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin,

eller, mot föreskriften i § 4 mom. 1, tillhandagår med anskaffande af bränvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor, andra gången från 60 till och med 120 kronor och tredje gången från 120 till och med 240 kronor. Den, som fjerdre gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år.

2. Dessutom vare det i försäljningsrummet befintliga bränvin till och med 150 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjenliga äro, underkastade beslag och förbrutna.

3. Förbrytaren varde derjemte dömd att, då oloffig minuthandel eller utskänkning egt rum, utgifva försäljningsafgift för det litertal, som, efter hvad utredas kan, blifvit oloffigen förytttradt, dock ej under det belopp, som svarar mot en fjerdedel af hvad, enligt de i § 17 stadgade grunder, för år minst utgå bör; skolande, der den, som idkar minuthandel, gör sig skyldig till olofflig utskänkning, den här stadgade påföljd ådömas, oberoende af den försäljningsafgift, som erlægges för minuthandeln.

4. Har förbrytelse, hvarom i denna § sägs, skett å sön- eller helgdag, ökas straffet med böter från 15 till och med 30 kronor.

§ 46.

Den, som under tid, då han för förbrytelse mot förordningen är under tilltal stäld, samma förbrytelse fortsätter, skall, när han härtill lagligen förvunnen varder, för hvarje gång stämning derfor utfärdats och delgifvits, fällas till de böter eller det fängelsestraff, som för sådan förbrytelse stadgade äro; dock må fängelsestraffet icke öfverstiga ett år.

I underdånig skrifvelse den 11 juli 1896 har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län gjort framställning om ändring i dessa bestämmelser, och har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dervid anført, att under en lång följd af år de af anslaget till aflönande af särskild polisstyrka på landet m. m. till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande stälda medel till ojemförligt största delen användts till aflönande af polisuppsyningsmän, hvilkas hufvudsakliga uppgift varit att öfvervaka efterlefnaden af författningarne rörande försäljning af bränvin samt af vin och maldrycker; att, trots kronobetjeningens och de förordnade uppsyningsmännens i allmänhet berömvärda nit och oaktadt under årens lopp vid domstolarne inom länet anhängiggjorts och afdömts ett mycket stort antal mål rörande för-

brytelser mot nämnda författningar, lönkrögeriet fortfore på åtskilliga orter inom länet, företrädesvis i Herjeådalen, och enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt vore af beskaffenhet att icke kunna under nuvarande förhållanden utrotas; att till detta beklagliga förhållande utan tvifvel samverkade många orsaker; att länets stora areal, de långa afstånden mellan de jemförelsevis få byarne och de stora skaror af lösa arbetare, som från andra län årligen inkomme för att söka arbetsförtjenst vid skogsafverkningen, i sin mån försvårade fullgörandet af polismyndigheternas uppgift; att, ehuru af den bofasta befolkningen flertalet vore återhållsamt i fråga om rusdrycker och en stor del, såsom tillhörande goodtemplarorden eller annan nykterhetsförening, icke allenast sjelf afstode från allt bruk af sådana drycker, utan äfven villigt biträdde vid ordningens upprätthållande uti ifrågavarande hänseende, den omständigheten, att i hela provinsen Herjeådalen och på provinsen Jemtlands vidsträckta landsbygd icke finnes någon stadigvarande tillåten försäljning af bränvin, medförde en betydande svårighet vid anskaffande af bevisning rörande otillåten försäljning deraf, i det att för öfrigt aktningsvärda personer, som begagnade spritdrycker, för fyllande af sitt behof deraf i många fall vände sig till lönkrögaren och i följd deraf ogerna uppträdde som vittnen mot honom, än mindre angåfve honom till åtal; men att den svåraste olägenhet, med hvilken ordningsmakten hade att räkna vid lönkrögeriets bekämpande, dock enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt vore den med afseende på det såväl moraliska som fysiska förderf, hvilket lönkrögeriet medförde, alltför lindriga straffpåföljd, som vore stadgad för oloflig försäljning af spritdrycker.

Under erinran att ofvan intagna ansvarsbestämmelser gält oförändrade sedan år 1866 och i fråga om vilkoren för urbota bestraffnings ådömande samt dennas beskaffenhet alltsedan år 1855, då sådan påföljd först stadgades, under det att författningarne om bränvinsförsäljning i andra hänseenden efter nämnda år ofta underkastats förändringar i syfte att för allmänheten försvåra åtkomsten till bränvin och att skärpa vilkoren för handel dermed, har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vidare anført, att då frestelsen till öfverträdelse af ifrågavarande förordning således ökats, utan att ansvarsbestämmelserna tillika blifvit skärpta, hade alltså, under förutsättning att dessa bestämmelser förr varit väl afpassade, förhållandet mellan frestelsen till lagbrott och det återhållande motiv, som onekligen låge i ansvarspåföljden, numera blifvit rubbadt, i följd hvaraf en förändring med afseende å nämnda påföljd måste vara af behofvet påkallad. Härtill komme svårigheten att

åstadkomma en verksam tillämpning af de gifna ansvarsbestämmelserna, en svårighet, som i orter, der, såsom förhållandet vore i Jemtlands län, vid landtdomstolarne ting hölles allenast två gånger om året, vore så betydande, att lagens bestämmelser om ansvar mången gång blefve så godt som illusoriska. Med begagnande af de möjligheter dertill, rättgångsordningen lemnade öppna, kunde det i lagen stadgade ansvar undvikas under åratal, och det låge nästan utom möjlighetens område att få en person, som drefve oloflig bränvinsförsäljning såsom yrke, befördrad till den för fjerde gången oloflig utskänkning stadgade påföljd af urbota bestraffning, det enda, som kunde bringa en hänsynslös lagbrytare att upphöra med en handtering, som han förstode att drifva på sådant sätt, att den blefve lönande, trots höga böter.

Med åberopande af hvad sålunda anförts har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t skulle finna nödigt att förordna om åtgärder till vinnande af sådan ändring i § 38 af ifrågavarande nådiga förordning, att dels urbota bestraffning kunde följa redan på fortsatt oloflig försäljning af spritdrycker första gången och dels — till förminskande af utsigten till vinst af dylik försäljning och för att i möjligaste mån hindra fortsättandet af försäljningen — bränvin, som anträffades hos idkare af oloflig försäljning, blefve underkastadt beslag och förbrutet utan inskränkning till någon viss myckenhet deraf eller till något visst förvaringsrum.

Efter särskilda nådiga remisser hafva öfverståthållarembetet och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län inkommit med underdåniga yttranden öfver berörda framställning. Af dessa yttranden framgår, beträffande förefintligheten äfven inom andra delar af riket af de utaf Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län omförmälda missförhållanden, att dessa missförhållanden hafva sin motsvarighet i Norrbottens län samt i delar af Kopparbergs, Gefleborgs och Vesterbottens län. I Norrbottens län uppgifvas dessa missförhållanden till och med framträda om möjligt ännu skarpare än i Jemtlands län, särskildt i gränstrakterna och de delar af länet, der ting hålles endast en gång om året. Inom Kopparbergs län är det i de vidsträckta nordligare socknarne, der under längre tider årligen stora skaror af lösa arbetare äro sysselsatta med timmerafverkning, flottning och andra arbeten, som dylika missförhållanden förefinnas. Hvad Gefleborgs län beträffar, uppgifves oloflig försäljning af spirituösa drycker förekomma i de delar af länet, som äro belägna aflägsset från länets städer. I dessa trakter och särskildt inom det till Jemtlands län gränsande

Vestra Helsinglands fögderi har i förevarande hänseende vunnits samma erfarenhet som i Jemtlands län. I rikets öfriga län synes någon motsvarighet till missförhållandena i fråga ej förefinnas. Hvad särskildt angår de södra och mellersta delarne af riket, yttrar Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län, att med temlig visshet torde kunna påstås, att i dessa landsdelar, der i hvarje län lagligen tillåten bränvinshandel i allmänhet finnes, utom i städerna, jemväl å något ställe på landsbygden, samt i anseende till de bättre kommunikationerna landtbon lättare och oftare har tillfälle att i städerna förse sig med sitt behof af bränvin, lönkrögeriet numera ej förekommer i på långt när den utsträckning som i Jemtlands län. Öfver hufvud taget synes i dessa delar af landet olofflig bränvinsförsäljning endast undantagsvis ega rum och då ej i den omfattning, att den kan hänföras till yrkesmessigt lönkrögeri. De förseelser mot bränvinsförsäljningsförordningen, hvilka der förekomma, synas gemenligen hafva karakter af fördelning af bränvin mellan flera köpare, tillhandagående med anskaffande af dylik vara eller öfverskridande af vunnen rättighet till försäljning deraf.

Vidkommande orsakerna till de i de nordligare länen i förevarande hänseende rådande missförhållanden hafva åtskilliga af de hörda myndigheterna ansett dem till väsentlig del härröra af de lokala förhållandena i dessa orter äfvensom af rättsskipningens långsamhet, och åtgärder för vinnande af större snabbhet i afgörandet af åtal för olaga bränvinsförsäljning hafva derföre också föreslagits af dessa myndigheter. Såsom bidragande orsak till lönkrögeriets utbredning i Jemtlands län har ock särskildt framhållits saknaden å länets landsbygd af någon lagligen ordnad försäljning af spritdrycker.

Beträffande sjelfva förslaget hafva Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala, Elfsborgs och Vermlands län hemställt om afslag å detsamma, såväl i hvad det anginge skärpning af bränvinsförsäljningsförordningens § 38 mom. 1 som utvidgande af den i samma § mom. 2 omförmälda beslagsrätt, dock har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län ansett den underdåniga framställningen böra föranleda dertill, att i de trakter af riket, der förhållandena sådant kräfde, medel ställes till vederbörandes förfogande för vidtagande af åtgärder, hvarigenom rättegången i åtal för olofflig bränvinsförsäljning påskyndades så mycket som möjligt, och för anordningar i öfrigt, hvilka lände till en mera verksam polisuppsigt på de platser, der lönkrögeri misstänktes ega rum. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län har vid förslagets afstyrkande såsom sin åsigt uttalat, att svårigheterna att i Jemtlands län råda bot på lönkrögeriet

icke vore beroende derpå, att straffet för oloflig försäljning af rusdrycker vore för lindrigt, utan härflöte derifrån att, då någon tillåten bränvinsförsäljning icke funnes i Herjeådalen och å Jemtlands landsbygd, det vore naturligt, att behovet af tillgång på rusdrycker, särskildt för den lösa befolkning, som uppgåfves vintertiden hafva strängt arbete med skogsafverkning derstädes, måste framkalla lönkrögeri, samt att, så länge detta behof icke afhjelpes genom anordnande af tillåten handel med rusdrycker, det syntes sannolikt, att den olagliga försäljningen af dylika drycker skulle i så hög grad omhuldas af befolkningen och blifva så vinstgifvande, att alla bemödanden för lönkrögeriets utrotande kröntes af ringa framgång.

Öfverståthållareembetet har, enär det förekomme embetet, som vore anledningen till det af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län anmärkta missförhållande att söka icke så mycket i bristande stränghet i de i detta ämne gällande ansvarsbestämmelser som ej mer och hufvudsakligast i en bristfällighet i rättegångsordningen, samt den föreslagna skärpningen af ifrågavarande bestämmelser, om den komme till stånd, skulle få tillämplighet ej allenast i Jemtland och de öfriga orter, der yrkesmessigt bedrivande af olaga bränvinsförsäljning tilläfventyrs ännu fortginge, utan äfven i de delar af landet, der nu gällande lagar visat sig tillräckliga för hämmande eller undertryckande af lönkrögerirörelsen, förklarar sig hysa betänkligheter mot förslaget om ändring af bränvinsförsäljningsförordningens § 38 mom. 1 och än mera mot förslaget om utvidgande af den i samma § mom. 2 omförmälda beslagsrätt. Skulle emellertid anses nödigt vidtaga en skärpning i nu gällande ansvarsbestämmelser för olaga försäljning af spritdrycker, hölle öfverståthållareembetet före, att detta lämpligast kunde ske sålunda, att, jemte det någon höjning egde rum af böternas i den nådiga förordningen angifna belopp, hvilka under längre tid än trettio år bibehållits oförändrade, tillika såsom ansvarspåföljd för tredje resan oloflig bränvinsförsäljning stadgades alternativt böter och fängelsestraff.

Yrkande om bifall till framställningen i dess helhet har gjorts af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län, som funnit framställningen välbetänkt och af behovet påkallad, samt af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, som anført, att mot den ifrågasatta straffskärpningen visserligen kunde invändas, att den lagöfverträdelse, som skulle beläggas med urbota straff, icke i och för sig vore af den svåra art, att den borde bestraffas med frihetens förlust, men att för den, som varit i tillfälle att på närmare håll iakttaga det

sedliga förfall och de vidtomfattande förderfliga verkningar i öfrigt, som lönkrögeriet fört med sig, denna invändning dock förlorade all betydelse. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Christianstads län har förklarat sig ej hafva något att erinra mot bifall till framställningen. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gotlands län har, med afseende å vigten att verksamt bekämpa ett så förderfligt ondt som lönkrögeriet, funnit framställningen förtjena nådigt afseende. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län har funnit de till stöd för framställningen åberopade fakta så beaktansvärda och behjertansvärda, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig böra tillstyrka bifall till de ifrågasatta förändringarne, dock med förbehåll att urbota bestraffning för första resan oloflig bränvinsförsäljning icke finge ådömas i andra fall, än der försvärande omständigheter förelåge. Vidare har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län, enär nu gällande bestämmelser om påföljden för ofloflig bränvinsförsäljning icke vore tillfyllest för att kunna på ett verksamt sätt bekämpa lönkrögeriet, och med hänsyn jemväl dertill att, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, lönkrögeriet varit en omedelbar orsak till den under senare tiden inom norra delen af Kopparbergs län högst oroväckande ökning af antalet gröfre brott, tillstyrkt ändring af ifrågavarande nådiga förordnings bestämmelser i det af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län angifna syfte. Slutligen har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, med hänsyn till angelägenheten deraf att lagens stadganden vederbörligen respekterades, funnit en i angifvet syfte företagen skärpning af påföljden för otillåten bränvinsförsäljning vara ej blott i allmänhet oskadlig, utan äfven för vissa förhållanden af synnerligt behof påkallad.

Hvad särskildt angår framställningen om ändring af mom. 1 utaf ifrågavarande §, hafva Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands, Göteborgs och Bohus samt Vestmanlands län motsatt sig förslaget i denna del hufvudsakligen af det skäl, att i de respektive länen något behof af ändringen i fråga ej yppat sig. De flesta länsstyrelserna hafva emellertid uttalat sig för en skärpning af ansvarsbestämmelserna i detta mom.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus, Skaraborgs, Gefleborgs och Vesternorrlands län hafva dervid inskränkt sig till att föreslå en höjning af i detta hänseende nu stadgade bötesbelopp. Sålunda har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län uttalat, att intet torde vara att invända deremot, att domaren vid tillämpning

af § 38 bereddes tillfälle att välja straffet inom en vidsträcktare latitud, än lagrummet nu medgåfve, men att det ingalunda torde få anses gifvet, att ändamålet säkrare vunnas genom användande af straffarten enkelt fängelse än genom ådömande af höga böter. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län har hemställt, att ifrågavarande mom. måtte erhålla följande lydelse: »Den, som — — — — böte första gången från och med 20 till och med 100 kronor, andra gången från 100 till och med 250 kronor och tredje gången från 250 till och med 500 kronor. Den, som fjerde gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år.» Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län har visserligen ansett det vara af behovet påkalladt, att straffet för ifrågavarande förbrytelser skärptes, men, då enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes mening stadgande af fängelsestraff för första resan olofflig bränvinsutskänkning syntes vara allt för strängt i förhållande till förbrytelsens beskaffenhet, hvaremot i förevarande fall, der det gälde en af vinstbegär föranledd förbrytelse, ådömande af böter syntes vara den lämpligaste bestraffningen, tillstyrkt, att den föreslagna straffskärpningen måtte inskränkas till höjande af nu stadgade bötesbelopp. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesternorrlands län har anfört, att det syntes kunna ifrågasättas, huruvida giltiga skäl föreläge till att stadga urbota straff för första resan olofflig försäljning af spritdrycker, men att, om maximum å böteskalan i stället höjdes, det ådömda bötesbeloppet utan tvifvel i de flesta fall skulle öfverstiga den bötfäldes tillgångar och sålunda genom förvandling i allt fall öfvergå till fängelse, som med hänsyn till tiden syntes kunna i det närmaste blifva lika effektivt som det fängelsestraff, hvilket kunde varda omedelbart ådömdt, och att minimum å straffskalan i hvarje fall borde lemnas oförändradt, då brottsligheten hos den, hvilken första gången måhända ofta mera af okunnighet än af öppet trots mot lagen gjort sig skyldig till olofflig bränvinsförsäljning, vore vida mindre straffvärd än brottsligheten hos den notoriske lönkrögaren, och det dessutom borde vara domstolen förbehållet ett tillräckligt spatium på straffskalan.

Såsom ofvan omförmälts, har öfverståthållareembetet uttalat, att, om en skärpning af ifrågavarande ansvarsbestämmelser skulle anses nödig, densamma lämpligast kunde ske sålunda, att, jemte det någon höjning af bötesbeloppen egde rum, för tredje resan olofflig bränvinsförsäljning stadgades alternativt böter och fängelsestraff. Ungefär samma ståndpunkt har intagits af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län, som dock ej föreslagit någon höjning af bötesbeloppen,

utan endast bestämmande af straffet för tredje resan alternativt till böter, på sätt nu är stadgadt, eller till fängelse från och med två till och med sex månader. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län har, när behovet och gagnet för Jemtlands län, likasom till äfventyrs ock för andra delar af Norrland, af strängare straffbestämmelser och påföljder i fråga om lönkrögeri än de nu gällande icke syntes böra förnekas, tillstyrkt den ändring af § 38, att ansvaret för tredje gången öfvad sådan förbrytelse, som i §:en afsåges, bestämdes alternativt till böter, på sätt nu vore stadgadt, eller till fängelse i högst sex månader.

Urbota bestraffning alternativt med böter redan vid andra resan förseelse af ifrågavarande slag hafva Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands och Örebro län tillstyrkt såsom korrektiv mot samma förseelser. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län har derjemte hemställt, att såsom straffpåföljd för tredje resan dylik förseelse likaledes måtte stadgas fängelse eller böter, men att maximibeloppet af böterna måtte höjas såväl för första som andra och tredje resorna.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län har hemställt om sådan ändring af bränvinsförsäljningsförordningens § 38 mom. 1, att de i samma mom. omförmälda förseelser straffades, första gången med böter till belopp, som nu finnes stadgadt för andra gången sådan förseelse, eller från 60 till 120 kronor, för förseelse andra gången med fängelse från och med två till och med sex månader, för tredje gången med fängelse från och med sex månader till och med ett år och för fjerdre gången eller oftare med fängelse från och med ett till två år.

Vidkommande nu ifrågavarande ansvarsbestämmelser har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län anført, att när lagen i vissa delar af riket visat sig nästan vanmäktig att hämma och utrota lönkrögeri, der sådant yrkesmessigt bedrefves, och då någon undantagslagstiftning för dessa landsdelar ej syntes lämplig, skärpta ansvarsbestämmelser syntes böra meddelas i den för hela riket gällande försäljningslagen, att det dock förefölle väl strängt att redan för en första gången öfvad förbrytelse mot bränvinsförsäljningslagen stadga fängelsestraff och att derföre enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt straffet för lönkrögeri första gången borde stanna vid böter, men latituden, särskildt med hänsyn till att kunna träffa den fortsatta förbrytelsen, högst betydligt utsträckas, exempelvis till 100, 200, ja ända till 500 kronor.

Mot förslaget att urbota bestraffning må kunna följa redan på

fortsatt oloflig försäljning af spritdrycker första gången har den anmärkning framstälts af öfverståthållareembetet samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands och Skaraborgs län, att ett dylikt stadgande skulle innebära, att straffskärpning skulle ega rum, innan ännu den brottslige undergått det honom för brott af samma slag ådömda straff, samt förty komma i strid med den inom nu gällande rätt vedertagna grundsats, att särskildt straff för återfall i brott icke finge ådömas, så framt ej återfallet skett efter det den brottslige till fullo undergått den honom för förra brottet ådömda bestraffning.

Beträffande den af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län föreslagna ändring i bränvinsförsäljningsförordningens § 38 mom. 2 hafva, såsom förut nämnts, öfverståthållareembetet samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala, Elfsborgs och Vermlands län yrkat afslag å framställningen i denna del. Derjemte hafva Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus och Skaraborgs län motsatt sig hvarje utsträckning af den i samma mom. omförmälda beslagsrätt. Såsom skäl för afstyrkandet har anförts af öfverståthållareembetet, att man härvidlag ej finge förbise, att oloflig bränvinsförsäljning långt ifrån alltid idkades yrkesmessigt eller utöfvades i annan svårare form, utan att slika förseelser esomoftast beginges af obetänksamhet, utan afsigt att bryta mot lagen, eller eljest vore af en jemförelsevis lindrig beskaffenhet, samt att, om åklagarens rätt att verkställa beslag vore oinskränkt, en förseelse af sist omförmälda art skulle kunna för den skyldige medföra en ekonomisk förlust, som ej stode i rimligt förhållande till förbrytelsens beskaffenhet, och af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län, att förslaget, om det vunne bifall, syntes kunna leda till betänkliga följder. Det kunde ju inträffa, att genom förbiseende eller oförstånd en person, som i stor skala drefve handel med spirituösa drycker, gjorde sig förfallen till ansvar för oloflig försäljning. Hela hans lager, som tilläfvarens uppginge till värde af många tusen kronor, blefve då underkastadt beslag och förbrutet, om gällande inskränkning i förevarande hänseende upphäfvades. Ett upphäfvande af inskränkingen i fråga om förvaringsrummet ledde uppenbart till återinförande af husransakan, hvilken ju ansetts så förhatlig, att densamma endast bibehållits i tjufnadsmål. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län har afstyrkt framställningen i denna del, enär den föreslagna oinskränkta beslagsrätten syntes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande alltför evasiv för att lämpligen kunna ersätta det nu gällande stadgandet, hvilket i regel visat sig tillfyllestgörande. Vidare har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län mot nu ifrågavarande del af

förslaget anført, att konfiskationsstraffet, hvars användande inom lagstiftningen allt mer begränsats, i många fall af öfverträdelse mot ett stadgande af den föreslagna lydelsen helt visst skulle för den sakfælde medföra en penningeförlust, som icke stode i skäligt förhållande till förbrytelsens beskaffenhet, samt att det nu bestämda belopp, som kunde tagas i beslag och dömas förbrutet, eller 150 liter, syntes vara tillräckligt högt för att såväl i vanliga fall medföra försäljningens hämmande som ock innebära en lämplig uppmuntran för åklagare eller angifvare. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län har funnit hvad länsstyrelsen i Jemtlands län anført icke innebära giltigt skäl till en så genomgripande förändring af stadgandet i fråga, hvilket Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge vara för sitt ändamål lämpligt och väl afvägdt.

Framställningen om ändrad lydelse af § 38 mom. 2 har förordats eller lemnats utan erinran af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Christianstads, Örebro, Vestmanlands, Kopparbergs, Vesternorrlands, Vesterbottens och Norrbottens län.

Af öfriga länsstyrelser har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län uttalat, att en ändring af ifrågavarande mom. 2 i det syfte, länsstyrelsen i Jemtlands län angifvit, om än ej i allmänhet behöflig, likväl kunde komma att verka nyttigt äfven annorstädes än i de norra delarne af riket. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings och Kronobergs län föreslå den ändring i samma mom. att, då urbota straff ådömes enligt ifrågavarande §, allt bränvin, som anträffas hos idkaren af den olofliga försäljningen, må jemte kärl vara underkastadt beslag och förbrutet. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län har ansett, att beslagsrätten ej bör utsträckas vidare än till allt det bränvin, som finnes förvaradt i det rum eller den lägenhet, der försäljningen bedrifves. Af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län har förordats en sådan ändring af stadgandet om beslagsrätten, att vid oloflig bränvinsförsäljning af den, som icke enligt lag är berättigad att under någon form idka handel med spritdrycker, allt honom tillhörigt, vid hans bostad och å försäljningsstället förvaradt bränvin må tagas i beslag och dömas förbrutet. Slutligen har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län i detta ämne anført, att det ej vore lämpligt införa generel bestämmelse om att allt det bränvin, som anträffades hos den, som beginge öfverträdelse mot förordningen, i alla händelser skulle vara underkastadt beslag och anses förbrutet, ty derigenom skulle, då nämnda vara förefunnes i större

myckenhet hos en person än hos en annan, sagda påföljd kunna för den förre blifva alltför kännbar mot hvad den blefve för den senare, samt att det syntes vara tillfyllest, om det i gällande lag bestämda litertalet å förbruten vara höjdes till exempel till 500 liter, med undantag dock för den, som idkade försäljning af bränvin utan att dertill i någon mån ega rättighet, hos hvilken allt påträffadt bränvin borde vara förbrutet; hvarjemte Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i fråga om borttagandet af den för beslagsrätten gällande inskränkning i afseende å förvaringsrummet yttrat, att förslaget i denna del syntes utan vidare böra bifallas.

I sammanhang med de af mig nu föredragna handlingar anhåller jag att få i underdånighet anmäla Riksdagens underdåniga skrifvelse den 11 maj 1898, deri Riksdagen anfört, att i en inom Riksdagen väckt motion föreslagits, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, om i förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 ändringar kunde vidtagas i syfte att genom skärpta straffbestämmelser — särskildt en vidsträcktare användning af urbota straff — jemte en utsträckt beslagsrätt på ett mera verksamt sätt än hittills förhindra sådan olofflig bränvinshandel, som, framkallad af vinstbegär, på ett mer eller mindre yrkesmessigt sätt i form af lönkrögeri utöfvades, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, som Kongl. Maj:t i sådant syfte kunde finna anledning låta utarbeta; att Riksdagen i likhet med motionärerna hyste den uppfattningen, att åtgärder borde vidtagas i syfte att medelst skärpta straffbestämmelser och utsträckt beslagsrätt söka stäfja lönkrögeriet, men att, enär straffskärpningen vore afsedd att träffa endast den yrkesmessiga, af vinstbegär föranledda oloffliga bränvinsförsäljningen, under det att för sådan olofflig försäljning, som icke särskildt vore framkallad af vinstbegär, utan i många fall föranledd af okunnighet om förordningens föreskrifter, erfarenheten icke ådagalagt behovet af förhöjda straff, Riksdagen ansåge, att lagändringen borde så affattas, att deraf med full tydlighet framginge dess ändamål att träffa endast lönkrögeriet; att det derföre syntes Riksdagen vara nödigt, att i förordningen uttrycklig skilnad gjordes mellan ena och andra slaget af sålunda förekommande olofflig bränvinsförsäljning, på det lagförändring skulle kunna vidtagas utan att medföra verkningar, som dermed icke afsetts; att Riksdagen vidare hade den åsigten, att det visserligen icke kunde tagas för gifvet, att det åsyftade ändamålet säkrast främjades genom tillitandet af urbota bestraffning i vidsträcktare mån, än hvad i sådant afseende redan nu funnes stadgadt; att Riksdagen tvärtom hölle före, att i fråga om lönkrögeri, hvilken

förseelse måste anses härleda sig uteslutande ur begäret efter penningvinst, höga böter i förening med utsträckt användande af beslagsrätten vore den lämpligaste straffarten; att Riksdagen emellertid ansåge sig böra särskildt framhålla, att den inskränkning i beslagsrätten, som be-tingades af nu gällande stadgande, att vid oloflig bränvinsförsäljning beslag finge läggas endast å det i försäljningsrummet befintliga bränvin till och med 150 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjenliga vore, i ganska många fall gjorde det omöjligt för vederbörande åklagare att kraftigt ingripa till stärfjande af lönkrögeriet, då lönkrögaren i allmänhet iakttog den försigtigheten, att han för att undgå beslag icke förvarade bränvinet i det rum, der det utlemnades, utan oftast undångömde detsamma i uthus, hölador och skogssnår eller på andra liknande ställen; samt att beslagsrätten derföre syntes böra utsträckas i nu antydda afseende, så att den kunde på ett verksammare sätt göras gällande;

Och har Riksdagen, som funnit, att det i motionen påvisade missförhållandet lämpligen syntes kunna undanrödjas i ofvan angifna riktning, äfvensom att frågans hänskjutande till Eders Kongl. Maj:t bäst skulle befordra dess tillfredsställande lösning, på den grund anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida och på hvad sätt i förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 ändringar kunde vidtagas i syfte att genom skärpta straffbestämmelser och utsträckt beslagsrätt på ett mera verksamt sätt än hittills förhindra sådan oloflig bränvinshandel, som vore att betrakta såsom lönkrögeri, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, som Eders Kongl. Maj:t i sådant syfte kunde finna anledning låta utarbета.

Af ofvan lemnade redogörelse för de af länsstyrelserna i den förevarande frågan afgifna utlåtanden framgår, att den förr vidt utbredda och svårutrotliga förbrytelse, som i dagligt tal benämnes lönkrögeri, eller den yrkesmessigt bedrifna olofliga försäljningen af spritdrycker numera så godt som icke förekommer i södra och mellersta delarne af landet. I landets nordligare delar råda deremot i detta afseende fortfarande svåra missförhållanden, hvilka antagit större utsträckning, i mån som till dessa aflägsna och glest befolkade bygder under senare år strömmat skaror af arbetare för att vinna anställning vid derstädes pågående stora arbeten för grufbrytning, utdrifning och förädling af virke samt jernvägsbyggnader. Om de förderfliga verkningarne af denna olofliga bränvinsutskänkning äro vittnesbörden samstämmiga. Helt visst möta, såsom ock myndigheterna framhållit, stora svårigheter att stärfja det onda. De stora, sparsamt befolkade vidderna erbjudja möjligast

gynsamma tillfällen för lönkrögarna att ostörda af ordningsmakten drifva sin handtering; den i dessa bygder på grund af tingens fåtalighet långsamma rättsskipningen tillstodjer, på sätt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län med talande exempel framhållit, en lagbrytare, mot hvilken bevisning kunnat erhållas, att i åratal uppehålla den slutliga domen i målet; och saknaden af lagliga försäljningsställen i vidsträckta trakter, der befolkningen till stor del utgöres af lösa arbetare, af hvilka större delen ingalunda äro sinnade att afsäga sig njutningen af spritdrycker, bidrager icke minst att befordra lönkrögariet. Bot mot detta är utan tvifvel af nöden. Åtskilliga åtgärder hafva blifvit föreslagna, men af dessa har jag i detta sammanhang endast att yttra mig rörande den ifrågasatta skärpningen af straffpåföljden för oloflig bränvinsförsäljning. Utan att öfverskatta verkan af en dylik straffskärpning, bör man medgifva, att det straff, som drabbar den öfverbevisade lönkrögaren, under nuvarande förhållanden ej sällan måste komma att ställa sig allt för lindrigt. Rättelse härutinnan bör ske, men af vigt är, att, på sätt Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse framhållit, ändringen sker på sådant sätt, att verkan af lagändringen blir den åsyftade eller en skärpning af straffet för vaneförbrytaren eller lönkrögaren, men icke tillika af straffet för mera tillfälliga öfverträdelser af bränvinsförfattningarna i nu ifrågavarande del, för hvilka senare intet behof af strängare straff än de nu stadgade gjort sig känt.

Enligt § 38 mom. 1 i gällande bränvinsförsäljningsförordning straffas oloflig försäljning af bränvin *första gången* med böter från och med 30 till och med 60 kronor, *andra gången* med böter från 60 till och med 120 kronor och *tredje gången* med böter från 120 till och med 240 kronor; den, som *fjerde gången eller oftare* med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år. Då förändring af dessa bestämmelser nu ifrågakommer, torde i hvarje händelse en förenkling af den nuvarande, omständligt graderade straffskalan kunna ega rum derhän, att straffsatsen för tredje gången upprepad förbrytelse sammanslås med straffsatsen för fjerde gången eller oftare upprepad förbrytelse. Straffet i högsta straffgraden, hvilken alltså skulle afse tredje gången eller oftare upprepad förbrytelse, torde lämpligen kunna bestämmas till böter från 120 till och med 600 kronor eller fängelse i högst ett år. Genom den frihet, som sålunda lemnades domaren att välja mellan böter och frihetsstraff, förebygges möjligheten för den felande att beräkna straffets art. Den ene känner sig mera afskräckt af böter, den andre af fängelse.

Den genom den sålunda föreslagna förändringen beredda möjligheten att med böter till afsevärdt belopp i stället för fängelse belägga oftare upprepad oloffig bränvinsförsäljning, en förändring, som går i den af Riksdagen såsom önskvärd angifna riktningen, upphäfver emellertid icke behovet af särskild påföljd för lönkrögeri. Det är nemligen att märka, att lönkrögeri, föröfvadt vid ett mycket stort antal tillfällen, kan föreligga, äfven då den felaktige icke kan dömas annat än för första eller andra resan oloffig bränvinsförsäljning. Ett tillägg till ifrågasvarande mom. torde derföre böra göras i syfte att straffet för oloffig minuthandel eller utskänkning må för det fall, att försäljningen bedrifves yrkesmessigt, kunna ökas med böter, hvilka lämpligen torde kunna bestämmas att utgöra från och med 60 till och med 600 kronor. Såsom förebild för den sålunda föreslagna bestämmelsen kan hänvisas till mom. 4 i förevarande §.

Mot den nuvarande lydelsen af mom. 2 i § 38, enligt hvilken endast det i försäljningsrummet befintliga bränvin till och med 150 liter må tagas i beslag, har anmärkts, att sagda lydelse i ganska många fall gör beslagsrätten illusorisk, i det att lönkrögaren för att undgå beslag i allmänhet är nog försiktig att icke förvara bränvinet i det rum, der det utlemnas, utan oftast undangömmar detsamma i uthus, hölador och skogssnår eller på andra liknande ställen. Med afseende härå torde orden »det i försäljningsrummet befintliga bränvin» böra utbytas mot »det i försäljningsrummet befintliga eller eljest uppenbarligen för försäljning afsedda bränvin», hvarigenom åt beslagsrätten torde beredas väsentligt ökad effektivitet. Ifrågasatt har äfven blifvit att borttaga den nu stadgade begränsningen till 150 liter eller höja detta maximibelopp. En sådan utsträckning af beslagsrätten skulle emellertid, om den helt generelt vidtoges, utan tvifvel komma att i vissa fall, såsom då den oloffiga bränvinsförsäljningen skett af lättsinne eller obetänksamhet, verka alltför strängt. Deremot synes för det fall, att till ansvar för yrkesmessigt bedrifven oloffig minuthandel eller utskänkning dömes, en utsträckning af det nuvarande maximibeloppet lämpligen kunna och böra ega rum. På det att icke denna straffpåföljd må komma att verka allt för ojemnt, torde dock maximibeloppet icke böra sättas högre än till 300 liter.

Åberopande hvad jag nu anført, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t ville i nådig proposition föreslå Riksdagen att besluta, att § 38 i nådiga förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 38.

1. Den, som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i § 2 sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin, eller, mot föreskriften i § 4 mom. 1, tillhandagår med anskaffande af bränvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor och andra gången från 60 till och med 120 kronor. Den, som tredje gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till böter från 120 till och med 600 kronor eller till fängelse i högst ett år. Bedrifves oloffig minuthandel eller utskänkning yrkesmessigt, må, der till böter dömes, straffet ökas med böter från och med 60 till och med 600 kronor.

2. Dessutom vare det i försäljningsrummet befintliga eller eljest uppenbarligen för försäljning afsedda bränvin till och med 150 liter och, då till ansvar för yrkesmessigt bedrifven oloffig minuthandel eller utskänkning dömes, till och med 300 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjenliga äro, underkastade beslag och förbrutna.

3. Förbrytaren varde derjemte — — — — —
— — — — — för minuthandeln.

4. Har förbrytelse — — — — —
— — — 30 kronor.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Hjalmar Rettig.